

Sadržaj

Događaji

Mediji o medijima

Saopćenja za javnost

Konkursi

Najava događaja

Linija za pomoć novinarima

Problem netransparentnog trošenja budžetskih sredstava na lokalne medije u BiH

Piše: *Mirna Stanković*

Veze političara i medija: Tko talaša, loše (mu se)

Piše: *Berislav Jurić*

Pravila RAK-a: imamo li mehanizme za zaštitu medija od političkih uticaja kroz finansiranje i/ili uplitanje u uredničku politiku

Piše: *Emir Powlakić*

Veze političara i vlasnika medija: zakonske granice i preporuke za unapređenje

Piše: *Nermína Mujagić*

INTERVJU

Munir Podumljak: Netransparentne veze između političkih elita i ekonomskih satelita vode stanju zarobljenih društava

Istinska sloboda onlajn medija nije u interesu nijedne političke stranke u BiH

Piše: *Dragiša Sikimić*

Ovaj projekat finansira Evropska Unija

Sadržaj biltena E-novinar je isključiva odgovornost autora i Udruženja/udruge BH novinari i ni u kom slučaju ne predstavlja stanovišta Evropske unije.

Uvodnik

Javni ugled medija u direktnoj je vezi sa transparentnim finansiranjem

Sveobuhvatno istraživanje tokova javnog novca u medijima, odnosi između javnih vlasti i medija, kao i otkrivanje klijentelističkih i političkih pristupa u dodjeli sredstava medijima iz javnih budžeta, čini se kao nemoguća misija, uzimajući u obzir složeno administrativno i Ustavno uređenje BiH. U ovoj državi postoji 14 vlada, 143 općine sa lokalnom upravom, te brojne institucije, agencije, javna preduzeća i ustanove koje dodjeljuju grantove i/ili direktno finansiraju medije. Preglomazan državni aparat i uprava prostor su za (1) više raznovrsnih mogućnosti i izvora finansiranja medija, što je dobro za jačanje finansijske održivosti medija ali i (2) prilika da se osiguraju skriveni („sivi“) tokovi novca koji će jedne medije staviti u povlašteni položaj a druge diskriminirati u smislu (ne)jednake dostupnosti izvora finansiranja na fer, transparentan i društveno odgovoran način.

Zbog višegodišnjeg smanjivanja vrijednosti medijskog tržišta u BiH i njegovih drugih specifičnosti (veliki broj medija, uticaji medija i marketinških agencija iz susjednih država na finansijske tokove u BiH, itd...), rijetke su medijske kuće koje uspijevaju osigurati vlastita sredstva za normalno funkcionisanje. Njihov opstanak i rad često zavise od volje lokalnih zvaničnika i donosilaca odluka o direktnom finansiranju ili dodjeli grantova medijima. Pozicija finansijske ovisnosti, koja uvijek u sebi sadrži i zahtjeve političke odanosti i služenja određenim političkim, nacionalnim, ekonomskim ili drugim lobijima a ne javnosti, dovodi u pitanje javni ugled medija, njihovu vjerodostojnost i povjerenje građana u medijske sadržaje koje objavljuju.

Budžetska izdvajanja za medije, poput sredstava za oglašavanje, grantove ili subvencije, predstavljaju uobičajen način finansiranja medija u cijelom svijetu, posebno u oblasti zaštite medijskih sadržaja od javnog značaja. Prema demokratskim principima i evropskim standardima, podaci o dodijeljenim sredstvima trebaju biti javno dostupni. Ukoliko ove transakcije nisu u potpunosti transparentne, odnosno ukoliko ne postoje jasno utvrđeni kriteriji za dodjelu javnih sredstava medijima, štetne posljedice trpe medijski profesionalci i objektivno izvještavanje, ali i društvo u cjelini.

U okviru projekta „Mediji i javni ugled“ BH novinari su, zajedno sa drugim članicama Konzorcija¹ proveli obimno istraživanje o finansiranju medija iz javnih budžeta. Rezultati tog istraživanja biće objavljeni početkom novembra 2017, u okviru sveobuhvatne studije transparentnosti medijskog vlasništva i finansiranja medija. Ukratko – istraživanje je pokazalo kako u BiH ne postoje javno dostupni i jasni kriteriji za dodjelu sredstava medijima iz javnih budžeta niti je pouzdano moguće utvrditi koliko novca pojedinačno dobijaju medijske kuće.

U ovom, 47. broju E-novinarava bavimo se posljedicama koje trpi profesionalno novinarstvo zbog netransparentnog trošenja budžetskih sredstava na lokalne medije u BiH, o vezama političara i medija, klijentelizmu te postojećim mehanizmima za zaštitu medija od političkih uticaja. Autori tekstova su: novinari **Mirna Stanković** iz Sarajeva, **Berislav Jurić** iz Mostara i **Dragiša Sikimić** iz Ljubinja, profesorica na Fakultetu političkih nauka u Sarajevu **Nermína Mujagić**, rukovodilac Sektora za dozvole, digitalizaciju i koordinaciju u emitovanju RAK-a **Emir Powlakić** i predsjednik organizacije Partnerstvo za društveni razvoj **Munir Podumljak** iz Zagreba.

Arman Fazlić, urednik E-novinarava

¹ Konzorcij projekta „Mediji i javni ugled“ čine: Udruženje/udruga BH novinari, Fondacija Media centar, Vijeće za štampu i online medije u BiH i NVO JaBiHEU

Događaji

30.09.2017.

[Novinari trebaju izbjegavati kliše crne hronike prilikom izvještavanja o rodno zasnovanom nasilju](#)

29.09.2017.

[Žene koje su pretrpile nasilje izložene su dodatnoj viktimizaciji zbog neprofesionalnog izvještavanja](#)

28.09.2017.

[U Sarajevu predstavljen projekat „Isključimo nasilje – Mediji protiv nasilja nad ženama“](#)

20.09.2017.

[Podrška Vukašinu Obradoviću](#)

17.09.2017.

[Novinari moraju međusobno saradivati jer sami najbolje mogu zaštititi svoje interese](#)

15.09.2017.

[Goran Šimić: Istina je jedini temelj na kome se može graditi post-konfliktno društvo](#)

Saopćenja za javnost

27.09.2017.

[Oštre osude za novčano kažnjavanje Vahidina Durića](#)

23.09.2017.

[Protest federalnoj upravi policije zbog prijatni novinarima RSE – TV Liberty](#)

21.09.2017.

[Udruženja novinara iz regiona zahtijevaju odgovor o slučaju nedjeljnika Vranjske](#)

14.09.2017.

[Javno spaljivanje hrvatskog nedeljnika Novosti: kazniti počinioc](#)

13.09.2017.

[Protest zbog tri napada na novinare u Banja Luci](#)

09.09.2017.

[Ko prijeti redakciji Magločistača?](#)

08.09.2017.

[Protest VSTV, Tužilaštvu BiH i Ministarstvu sigurnosti BiH](#)

07.09.2017.

[Protest Vladi Federacije zbog nezakonitog imenovanja UO Agencije Fena](#)

Mediji o medijima

26.09.2017.

[Sindikata radnika BHRT-a: Finansijska situacija katastrofalna, radnici nisu dobili ni marku u septembru](#)

22.09.2017.

[Milan Račić dobitnik prve nagrade „Srđan Aleksić“](#)

Problem netransparentnog trošenja budžetskih sredstava na lokalne medije u BiH

Piše: Mirna Stanković

Vlastiti prihodi malih, lokalnih, javnih medija od marketinga teško da mogu namiriti razliku između sume koju dobijaju iz budžeta i sume koja je neophodna za nesmetan rad. Pored toga, menadžment ovih medija postavljaju lokalne vlasti.

Dugo se pretpostavljalo da je u Bosni i Hercegovini najveći oglašivač država. Ova je pretpostavka bila bazirana na procjenama medijskih analitičara, ali je tek istraživanje koje je 2015. godine proveo Centar za razvoj medija i analize iz Sarajeva dalo prve konkretne podatke o tome koliko novca se iz budžeta na raznim nivoima vlasti slijeva na račune mnogobrojnih bh. medija.

Cifra do koje je CRMA došla je iznosila oko 30 miliona konvertibilnih maraka godišnje. Istraživanje je pokazalo da se iz budžetskih sredstava kupuju programi i oprema za javne medije, plaćaju oglasi, čestitke povodom praznika, finansiraju pojedine emisije, promotivni tekstovi i video spotovi... Došli smo do podataka da se, na primjer, Radio Herceg Bosne finansira iz najmanje osam budžeta – budžeta Hercegovačko-neretvanskog kantona i budžeta općina Stolac, Čitluk, Tomislavgrad, Livno, Čapljina, Kiseljak i Ljubuški. Saznali smo i da TVSA od Grada Sarajeva i šest općina naplaćuje “hronike aktuelnosti”, gostovanja u studiju i prijenos svečanih sjednica. Istovremeno, to je bio najmanji poznati iznos. Zbog ograničenog trajanja projekta u okviru kojeg je provedeno ovo istraživanje, ono, na žalost, nije obuhvatilo sudove i tužilaštva, fondove, agencije, zavode, ustanove, institute... Tokom otprilike četiri mjeseca, koliko je trajalo prikupljanje podataka, pregledani su izvještaji o izvršenju budžeta za 2013. i 2014. godinu za institucije na nivou države, entiteta i Distrikta Brčko, opština i gradova iz cijele BiH. Uz ovo, pregledani su i dostupni revizorski izvještaji i službeni glasnici.

Više od polovine od oko 30 miliona KM koliko se godišnje izdvaja iz budžeta za medije se troši na lokalne javne medije: 12 lokalnih TV stanica i 61 radio stanica. Kantoni, općine i gradovi u Federaciji u 47 lokalnih javnih medija koji djeluju u ovom entitetu, samo kroz redovno godišnje finansiranje ulože oko 12,5 miliona KM. U Republici Srpskoj djeluju 23 ovakva medija, a na njihov rad se troši nešto manje od četiri miliona KM godišnje.

Mahom je u njihovim aktima o osnivanju navedeno da bi se ovi mediji trebali najvećim dijelom finansirati iz vlastitih prihoda. U većini slučajeva to i jeste tako, međutim vlastiti prihodi malih, lokalnih, javnih medija od marketinga teško da mogu namiriti razliku između sume koju dobijaju iz budžeta i sume koja je neophodna za nesmetan rad. Pored toga, menadžment ovih medija postavljaju lokalne vlasti.

Lako je pretpostaviti da ovakva situacija stavlja novinare ovih medija u nepovoljan položaj, imajući u vidu da na ovaj način njihova egzistencija zavisi od volje lokalnih političkih moćnika, odnosno općinskih/opštinskih načelnika i gradonačelnika. Novinari, dovedeni u takvu poziciju, izbjegavaju postavljati “nezgodna” pitanja, ne “talasaju” i dobrovoljno pristaju da budu, kako ih profesorica Lejla Turčilo naziva, “ovlašteni držači mikrofona”.

“Ako birate menadžment, ako dajete novac, onda su kontrola i moć na vašoj strani. Tu je već u startu neravnopravna pozicija novinara. Teško je očekivati da će onaj čiji je direktor neposredno izabran od onoga ko je na vlasti i onaj koji dobija ili ne dobija plaću zavisno od toga da li je budžet pun ili prazan, postavljati neugodna pitanja tim koji daju novac i biraju upravu”, rekla mi je profesorica Turčilo u razgovoru koji smo

Pitanje je koliko je, zapravo, potreban otvoreni pritisak na medije. Novinari sami pribjegavaju autocenzuri. Otvoreni pritisci su relativno rijetki. Novinari koji jesu ili su bili izloženi pritiscima, rijetko žele o tome javno govoriti. Pritisci se, kako kažu kolege, vrše perfidno, a ponekad ga nije lako ni prepoznati.

19.09.2017.
Povučen je Prijedlog zakona o
 Javnom radio-televizijskom sistemu
 BiH sa dnevnog reda 38. sjednice
 Ustavnopravne komisije Doma
 naroda Parlamentarne skupštine BiH

08.09.2017.
Formirana nova međunarodna koal-
 cija za slobodu medija

06.09.2017.
Vijeće ministara BiH osudilo svaki
 oblik prijetnji i napada na novinare

Konkursi

Nagrade za najbolje autorske radove za novinare/ke i blogere/ke

Uz podršku UN Women ureda u Bosni i Hercegovini i Švedske međunarodne agencije za razvoj i saradnju (SIDA), a u okviru projekta „Isključimo nasilje-Mediji protiv nasilja nad ženama” Udruženje/udruga BH novinari i Asocijacija XY organizuju takmičenje za novinare/ke sa ciljem promovisanja prava i interesa žrtava kroz kontekstualiziranje pitanja rodno zasnovanog nasilja. Rok za dostavu prijava je 20. novembar.

[Detalji](#)

Federalna TV poziva na audiciju za novinare, reportere i voditelje. **Rok za prijavu 13. oktobar 2017.**

[Detalji](#)

vodile o ovoj temi početkom 2016. godine.

Tada mi je rekla i da ono što vrlo često imamo je situacija da menadžment takvih lokalnih medija o novinarstvu zna tek toliko kako kupiti šutnju ili kako kupiti naklonost.

“To su dva ključna problema – kupovina šutnje i kupovina naklonosti preko izbora podobnih kadrova i u menadžmentu i na nižim nivoima, do izbora samih novinara. Imamo izbor podobnih, plus finansiranje kao metod discipliniranja i na taj način se mediji stavljaju pod direktnu kontrolu”, rekla je profesorica sa Fakulteta političkih nauka u Sarajevu.

Imajući sve ovo na umu, pitanje je koliko je, zapravo, potreban otvoreni pritisak na medije. Novinari sami pribjegavaju autocenzuri. Otvoreni pritisci su relativno rijetki. Novinari koji jesu ili su bili izloženi pritiscima, rijetko žele o tome javno govoriti. Pritisci se, kako kažu kolege, vrše perfidno, a ponekad ga nije lako ni prepoznati.

“Odaberu se ljudi za koje se procijeni da to neće doživjeti kao pritisak, isto kao što politika ili vlasnik medija odaberu urednike. To, dakle ide lančano. “Sporne” teme idu na stroge uredničke kontrole, pod firmom ozbiljnosti informacije ili situacije. Ne preza se ni od pisanja kompletnog teksta, pod koji se potpiše samo formalno osoba koja je posnimala izjave. Nekada su se takvi tekstovi davali spikerima da ih pročitaju, u novinama su u potpisu samo inicijali novinara. Bojim se da su sada stvari do te mjere ogoljene da ljudi pristaju da se potpišu čak i ispod teksta na kojem ni interpunkcijski znak nisu ukucali”, rekao mi je anonimni izvor za tekst nastao nakon istraživanja CRMA-e o finansiranju medija.

Pritisak na novinare uglavnom ide preko urednika, rekao mi je tada izvor.

“Mnogo poraznije je što “urednici” ostaju dosljedni u svom predanom radu, čak do te mjere da i prikriveni nalogodavci ostanu iznenađeni količinom sni-hodljivosti onih koje su postavili na te pozicije. Zaneseni tom ulogom, ali i svim privilegijama koje imaju, takvi urednici, naravno čast izuzecima, podilaze pojedincima, grupama, ... Nažalost, takvi se cijene, jer svakoj političkoj opciji odgovara takav “urednički” ili “novinarski” profil”, rekao mi je izvor.

Svi moji sagovornici u istraživanju o finansiranju medija su se složili da pojedini politički moćnici lokalne javne medije smatraju svojim vlasništvom, navodeći primjere kada lokalni političari biraju kamermana koji će ih snimati ili uzimaju slobodu da rano ujutro nazovu novinara i pitaju “zašto si mi stavio onu sliku?”

Moji su se sagovornici složili i da je netransparentnost trošenja budžetskih sredstava na medije rak-rana. Finansiranje medija iz budžeta ne prestaje subvencijom ili grantom za određeni medij, već se nastavlja kroz objavljivanje reklama, oglasa, čestitki...

“Novac se doista rasipa na sve strane, a građani ne vide nekog velikog efekta u tom informacijskom smislu, a sa druge strane nedostaje sredstava za druge projekte koji su građanima važni. To pokazuje da se politike kreiranja budžeta i investiranja u općinama zasnivaju na nekim drugim parametrima, a ne na javnom interesu”, rekla je Lejla Turčilo u intervjuu 2016. godine.

—

Najava događaja

- Serija radionica o temi "Isključimo nasilje – Mediji protiv nasilja nad ženama" u Srebrenici (19.10), Brčkom (20.10), Bijeljini (21.10), Travniku (27.10), Banjaluci (28.10) i Mostaru (31.10).

Linija za pomoć novinarima

Aktuelni slučajevi:

1. Bruno Šarić - politički pritisci - Općinski sud Ljubuški po nalogu sutkinje Lene Raspudić izvršio je pretres stana i automobila i oduzeo predmete u vlasništvu novinara Brune Šarića. Udruženje BHN i Linija za pomoć novinarima uputili su pismo Općinskom sudu Ljubuški sa zahtjevom da navedu razloge za ovakav postupak. Sud je odgovorio da je postupio u skladu sa Zakonom o krivičnom postupku. Predmet je u fazi istrage.

2. Uposlenici JU RTV Živinice - mobbing - Uposlenici JU RTV Živinice prijavili su Liniji za pomoć novinarima mobbing koji nad njima vrši direktorica JU RTV Živinice Meliha Aličić. Iz Udruženja BHN i Linije za pomoć novinarima upućeno je pismo načelniku i predsjedniku Općinskog vijeća u Bihaću, te direktorici i urednici JU RTV Živinice.

3. Vahidin Durić - polički pritisci - Policija Unsko – Sanskog kantona je izdala prekršajni nalog vlasniku i uredniku portala Bišće.ba iz Bihaća, radi objavljenog komentara na internet portalu www.bisce.ba . koji je uznemirio zastupnika Demokratske fronte u skupštini USK, Farku Hodžića. Udruženje BHN i Linija za pomoć novinarima uputili su pismo policiji USK i objavili saopštenje za javnost.

Veze političara i medija: Tko talasa, loše (mu se) piše

Piše: Berislav Jurič

U more licemjerja u Bosni i Hercegovini početkom svibnja, tek nakon licemjernih čestitki za Praznik rada, slile su se čestitke iz političkih ureda povodom Dana slobode medija. Jasno je, svima koji poznaju (bh.) političare, da su isprazne čestitke izašle iz pera u uredima za odnose s javnošću, po nekom šablonu ranijih čestitki uokvirenih u neke davne želje.

Bilo je i onih drznika koji su, nastojeći valjda biti drugačiji, poručili novinarima kako "bez odgovornosti, sloboda postaje anarhija". A u toj je rečenici čestitke nesvjesno, i nikako drugačije, skrivena poruka koju novinari u BiH, barem oni kojima je stalo do novinarstva i društva, neprestano upućuju bh. liderima i na koju neprestano upozoravaju društvo. Sloboda onih koji su u bilo kojem doticaju s vlasti i tronovima, a njih u BiH ne nedostaje, jednaka je anarhiji jer nemaju potrebe biti odgovorni niti strahuju da će odgovarati nekome. A u toj svojoj bahatoj slobodi, guše i mnoge druge slobode. Među njima je svakako čestitana sloboda medija.

Tko će i kako ploviti

Na svaki upit mlađih kolega, koji žele čuti nas "starije", ali i onih starijih koji žele čuti nas "mlađe", postoji li neovisno novinarstvo, sve češće odgovaram kako postoji neovisan novinar, ali da neovisno novinarstvo ne postoji. Nećemo se lagati i uzdizati u nebesa profesiju kad se sve na ovom svijetu srozalo pa tako i novinarstvo. Ali, danas neovisnosti u potpunosti nema.

Uvijek će medij biti splav koji će morati ploviti nemirnim vodama kako bi se održao na životu, a onda držao živim i ljude koji rade na njemu. To je, dakle, uzajamno održavanje na životu pa prema tim pravilima sve dok novinar "ne talasa" do tada će splavu biti jednostavnije ploviti.

Dok se s jedne strane može opravdati činjenica da dobrim dijelom marketing upravlja splavom i određuje teme o kojima će se pisati, pogotovo na internetskim portalima gdje se traži vječita i sve izlivanja aktualnost i brzina, s druge strane upravo čestitari s početka priče određuju tko će i kako ploviti.

Javna je tajna da u Bosni i Hercegovini u neuređenom području kao što je (internetsko) novinarstvo, politike i političari vode dobrim dijelom glavnu priču. Zbog toga, kao i u nebrojeno mnogo drugih neuređenih područja, nije zakonodavcima u cilju urediti to polje u kojem mogu manipulirati, iznositi svoje mantre i posljednje, a ne najmanje bitno, javni novac činiti svojim. Odnosno, oprati ga preko reklama na portalima.

Platforma za pranje

Danas svaka općina u BiH ima svoje, kakve-takve, internetske stranice. Pored toga, svaka općina ima najmanje dva portala s kakvim-takvim lokalnim vijestima. Platforma je to za pranje. Nitko, naime, ne može natjerati jedan takav portal da objavi podatke o vlasništvu, imenima u redakciji ili kakve druge detalje. Jasno je i vrapcima na grani da u većini slučajeva aktivisti lokalne stranačke organizacije ili tek netko tko ne može egzistirati drugačije imaju zadatke za nekakvu plaću uređivati stranicu koja će ići niz dlaku vladajućima. Istodobno, vladajući će se pobrinuti da se osigura marketing na stranici koji će podmiriti obveze prema onima koji stranicu "pune" a dok će ostalo podmiriti ostale apetite.

Nikome još nije jasno zašto je i kako jedna jako bitna i novcem prepuna državna firma završila s bannerima na samo dva portala skoro nikakve posjećenosti. Nitko se, nažalost, nije ozbiljnije pozabavio ovom temom, ali je bilo jasno da su stranačke veze s ministarstvom nadležnim za to poduzeće bile važnije od kvalitete sadržaja i broja

Sloboda onih koji su u bilo kojem doticaju s vlasti i tronovima, a njih u BiH ne nedostaje, jednaka je anarhiji jer nemaju potrebe biti odgovorni niti strahuju da će odgovarati nekome. A u toj svojoj bahatoj slobodi, guše i mnoge druge slobode. Među njima je svakako čestitana sloboda medija.

Javna je tajna da u Bosni i Hercegovini u neuređenom području kao što je (internetsko) novinarstvo, politike i političari vode dobrim dijelom glavnu priču. Zbog toga, kao i u nebrojeno mnogo drugih neuređenih područja, nije zakonodavcima u cilju urediti to polje u kojem mogu manipulirati, iznositi svoje mantre i posljednje, a ne najmanje bitno, javni novac činiti svojim.

posjeta tih portala. Nitko se nije upitao, a vjerojatno ni neće, koliko je novca tako završilo u džepovima ministrovih ljudi. Priče o odgovornosti, kaznama, vraćanju novca bile bi uistinu priče za malu djecu.

Lokalnim portalima lakše je plivati u tom moru jer se lokalna vlast po nekom nepisanom pravilu zadržava više mandata na tronu pa se u općinskim proračunima tako uvrštavaju poticaji medijima bez ikakvih detalja koji se potom pojačavaju kako krene izborna kampanja.

Nedefiniranijim portalima pak sreća se smiješi samo dok su veliki u velikim foteljama pa se svi raduju za državne i vjerske blagdane kada se silni novci troše na čestitke. Tako se zadovolje novinari uključeni u projekte, ako su uopće novinari, ali se i izvuče novac preko precijenjenih oglasa. Državne tvrtke opet traže svoje ljude, ali i one koji su za neke polugodišnje ili godišnje ugovore spremni postati nečiji, i uglavnom odaberu one koji sadržajno i brojčano u smislu posjećenosti i važnosti to ne zaslužuju.

Politika oduvijek traži kurire

Veze političara i medija nisu specifične samo za BiH. Političko ispiranje mozгова u cijelom svijetu počiva na tim vezama. Stvar je samo što je puno transparentnije to pranje ako je izvan granica BiH. Politika oduvijek traži svoje kurire i uvijek će ih tražiti. U BiH pak jedna te ista poruka godinama lebdi nad glavama pa se mediji mogu igrati medija baš kao što se politika igra politike i marketinga. Lako je pronaći nekoga tko će podržavati hvalospjeve moćnicima za određeni novčani iznos. Jasno je onda da moćnik dobiva još jednu kariku svoje moći time što u svakom trenutku može zavrnuti slavinu iz koje kapa novac za neki novinarski projekt.

No, s druge strane, treba biti i svjestan kako postoje i neki drugi primjeri. Postoje mediji koji upravo zbog toga ne žele objaviti svoju detalje o vlasništvu kako bi se obranili od bilo kakvih utjecaja. Tko imalo prati medije u BiH, jasno mu je da se i bez impressuma može saznati tko viri iz čijeg dužeta i novčanika i tko svojim radom razbija stereotipe da se ne može ako nisi nečiji.

Kad se dijeli onaj drugačiji, nestranački novac, ona postoje jasna pravila – dobiva ga onaj tko svojim brojkama, radom i aktualnošću zaslužuje da ga dobije. Ljude u marketinškim službama, te mudrije ispiranje mozga od priučenihi političara, teško je danas prevariti. Oni žele da se njihova reklama prikaže što većem broju ljudi. Ako ste svojim radom privukli broj koji ih mami, neće biti problema. Ako niste, onda ćete lagati i sebe i njih da ste na pravome putu i čekati dobru volju poklanjivača novca. Oni pak više vole da se reklama koju "srede" manje vidi. Tako lakše uzmu novac i lakše drže jednu platformu preko kojeg ga peru i mirniji su da oni na splavu neće "talasati".

Pravila RAK-a: imamo li mehanizme za zaštitu medija od političkih uticaja kroz finansiranje i/ili uplitanje u uredničku politiku

Piše: Emir Povelakić

Pitanje zaštite medija od političkih uticaja, između ostalog je dio regulatornih principa sadržanih u Zakonu o komunikacijama Bosne i Hercegovine koji podrazumijevaju odvojenost emitera od političke kontrole i manipulacije, a u cilju jačanja demokratskih principa i uspostavljanja tržišne ekonomije. S tim u vezi i pravila i propisi Regulatorne agencije za komunikacije (Agencija) idu u tom smjeru da se osigura nesmetan rad elektronskih medija u Bosni i Hercegovini.

Naime, pravilima Agencije 76/2016 o audiovizuelnim medijskim uslugama i 77/2016 o medijskim uslugama radija, kojima je regulisano djelovanje RTV stanica u Bosni i Hercegovini, postoje odredbe, prvenstveno za javne stanice (prema pravilima Agencije osnovane od strane države, entiteta, Distrikta Brčko, kantona, grada ili opštine, njihovih upravnih organizacija ili institucija, odnosno imaju udio veći od 51% u vlasništvu ili finansiranju) koje su, imajući u vidu status i način finansiranja, najizloženije riziku od raznih uticaja na njihovu nezavisnost. Kako bi se zaštitila nezavisnost javnih RTV stanica, Agencija je propisala da lica ovlaštena za zastupanje i lica koja obavljaju poslove glavnog i odgovornog urednika javne RTV stanice, ne mogu biti izabrani vršioc i javne dužnosti niti članovi tijela političkih subjekata, koji prema definiciji podrazumijevaju političku stranku, nezavisnog kandidata, koaliciju ili listu nezavisnih kandidata ovjerenu za učešće na izborima, kao ni organizacija koje su osnovali navedeni politički subjekti. Isto tako, lica ovlaštena za zastupanje i lica koja obavljaju poslove glavnog i odgovornog urednika javne RTV stanice su dužna dostaviti Agenciji izjavu kojom potvrđuju da ispunjavaju taj uslov.

Pored toga, prilikom izbora članova za Uredničko vijeće javnih RTV stanica (savjetodavni organ javnih RTV stanica po pitanjima programskih sadržaja i programske šeme), Agencija je propisala da izabrani vršilac javne dužnosti ne može biti član Uredničkog vijeća.

Kada su u pitanju Javni RTV servisi, u relevantnim Zakonima, entitetskim i državnim, propisano je, između ostalog da članovi Upravnog odbora, a i članovi Programskog vijeća, tamo gdje je Zakon predvidio njihovo postojanje, ne mogu biti članovi organa političkih stranaka. Ista odredba je, od strane Agencije, uvrštena i opšte uslove Dozvole za Javni RTV Sistem. Također, Zakonima a i uslovima Dozvole Sistema, propisano je da će se program javnih RTV servisa proizvoditi i uređivati nezavisno od stavova državnih organa, političkih stranaka i drugih interesnih grupa.

Kodeksom o audiovizuelnim medijskim uslugama, Agencija je također na određen način pružila zaštitu RTV stanicama uspostavljavajući standarde kada je u pitanju proizvodnja i emitovanje programa, na način da su pružaoci medijskih usluga slobodni u kreiranju i uređivanju svojih sadržaja, uz poštovanje osnovnih prava i sloboda. Pored toga što program svake RTV stanice treba da bude baziran na poštivanju profesionalnih i opšteprihvaćenih vrijednosnih i etičkih standarda, pravičan i nepristrasan, on, između ostalog, ne može tendenciozno promovisati interese jednog političkog subjekta ili bilo koje grupe ili pojedinca.

Sve navedeno predstavlja ono što je Agencija u okviru svojih nadležnosti mogla uraditi da osigura nezavisnost RTV stanica u pogledu emitovanja i proizvodnje programa, propisujući norme kojima se mogu zaštititi. Ono na što Agencija ne može uticati, a što predstavlja osnov za mogući uticaj na nezavisnost medija, jeste finansiranje. Svjedočimo vrlo teškom finansijskom položaju javnih RTV servisa, prvenstveno BHRT-a, koji su pred finansijskim kolapsom i prijeli im gašenje zbog neredovnog i nedovoljnog izvora finansiranja. U boljem položaju nisu ni ostale RTV stanice, obzirom da je naše medijsko tržište prostorno malo i siromašno u poređenju sa susjednim ili evropskim tržištima.

Ako uzmemo u obzir činjenicu da je način finansiranja medija jedan od osnovnih kriterija po kojima se određuju medijske slobode, ne iznenađuje izvještaj Reportera bez granica za 2017. godinu koji je Bosnu i Hercegovinu, od 180 zemalja, svrstao na 65. mjesto.

Pored toga što program svake RTV stanice treba da bude baziran na poštivanju profesionalnih i opšteprihvaćenih vrijednosnih i etičkih standarda, pravičan i nepristrasan, on, između ostalog, ne može tendenciozno promovisati interese jednog političkog subjekta ili bilo koje grupe ili pojedinca.

Veze političara i vlasnika medija: zakonske granice i preporuke za unapređenje

Piše: Nermina Mujagić

Pitanje transparentnosti vlasništva nad medijima – uvijek se dovodi u vezu sa slobodom izražavanja i medijskim pluralizmom. Danas je ovo pitanje od strateškog značaja za BiH i njen put evropskih integracija. Digitalno doba donosi veću potrebu za informacijama i dostupnost, pa građani kao konzumenti usluga i sadržaja imaju pravo da znaju ko je odgovoran za plasirane informacije. U BiH nema posebnog registra preko kojeg bi javnost mogla da dobije informacije o vlasničkim strukturama medija i o načinu njihovog finansiranja.

Javnim servisima – preko institucije upravnih odbora upravljaju ljudi kojima je etnički, partijski, ili lični partikularizam iznad općeg i javnog interesa. Normativno regulisanje transparentnosti vlasništva nad medijima, javnosti bi omogućilo da bude politički i medijski opismenjena radi prepoznavanja prikrivenih veza medija sa pojedinim političkim krugovima, kako se ono izražava, i kakve posljedice ima na programske sadržaje, informacije, izbor uredničkog i novinarskog kadra, tajming objavljivanja emisija.

U knjizi Mediji i demokratija John Kean navodi da ulazimo u doba političke cenzure, doba demokratskog Levijatana u kojem ključne segmente života predvode neodgovorne političke ustanove. Politička represija se odvija na dva načina: prethodnim ograničenjima i cenzurom poslije objavljivanja. Prethodna ograničenja uključuju formalne i neformalne procedure (časkanje sa vladinim predstavnicima za štampu, razne molbe ili upozoravanja, diskretne naloge...) a cenzura poslije objavljivanja podrazumijeva pokretanje sudskih postupaka protiv novinara, zatvaranje novinskih kuća. Ako tome dodamo postmoderne metode PR-demokratije, kao što su 'umijeće političkog laganja' i sve manji broj kritički nastrojenih novinara utoliko je potreba za slobodnom komunikacijom bez cenzure značajnija.

Bosanskohercegovačke medijske slobode znatno manje tj. ne korespondiraju sa pravom glasa. Naime, prema posljednjem izvještaju Freedom House, sve zemlje, osim Makedonije, okarakterizirane su djelomično slobodnim. Makedonija je u 2015. godini doživjela značajan pad u pogledu novinarskih sloboda, te je označena kao neslobodna. Bosna i Hercegovina je ponovo uz Makedoniju na dnu ljestvice. U Bosni i Hercegovini, kao ni u Makedoniji, ne postoji podatak o broju online medija.

Konkurencija na medijskom tržištu bi trebala biti garant kontrole i nadzora demokratskih institucija, međutim korporativni medijski sistem više služi potrebama poslovnih carstava, stranačkih ili porodičnih, nego samim građanima. Prisjetimo se samo da je jednom Churchill-u nije bilo dozvoljeno da uoči Drugog svjetskog rata govori na britanskom radiju koji je tada bio državni monopol pod upravom Britanske radio korporacije (Friedman, 1992: 30). Njegovi pokušaji da parira Hitlerovim prijetnjama ocijenjeni su suviše konzervativnim. Razloga za uvođenje restrikcija u pogledu regulisanja vlasništva nad medijima ima i previše. Bez obzira da li motivi vlasnika bili politički ili ekonomski, vlasnik medija diktira njegov sadržaj.

To je važno i da stajališta očuvanja novinarske profesije. Živimo u uslovima koji nisu povoljni za novinarsku profesiju. Štaviše, zabrinjavajući su. Nedavno je sprovedeno Istraživanje o medijskim slobodama za 2017 koje je pokazalo da 12 % sugrađana BiH opravdava čak i nasilje nad novinarima. Povjerenje građana koje su do ove godine mediji uživali je značajno ugroženo jer građanstvo smatra da su novinari pod utjecajem politike. Očiglednih prepreka za razvoj bh.medija i novinarskih sloboda je previše s obzirom koliko je inostranog novca potrošeno na medijsku reformu u BiH. U jednom drugom istraživanju Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara (2016) navodi se podatak da je na godišnje na bh.sudovima preko 300 tužbi protiv novinara i medija zbog klevete. Za samo tri godine od (2013 go 2016. godine) zabilježeno je 67 prijetnji i 16 fizičkih napada na novinare, s tim da se ti napadi ne odvajaju od napada na svako drugo fizičko lice u državi. Dakle, senzura, fizičko nasilje i zastrašivanje novinara, stavljanje novinara na 'crne liste' su lako prepoznatljive i važno je donositi smjernice, preporuke da bi se iste otklonile. Međutim, postoje i neočigledne prepreke u vezi razvoja medija i medijskih sloboda. To su: društvena ograničenja kao što je etnički podijeljeno društvo, ekonomski pristici (nepostojanje sindikata na državnom nivou ni u privatnim medijima, ne-

Živimo u uslovima koji nisu povoljni za novinarsku profesiju. Štaviše, zabrinjavajući su. Nedavno je sprovedeno Istraživanje o medijskim slobodama za 2017 koje je pokazalo da 12 % sugrađana BiH opravdava čak i nasilje nad novinarima. Povjerenje građana koje su do ove godine mediji uživali je značajno ugroženo jer građanstvo smatra da su novinari pod utjecajem politike.

Zbog niza kriza, ne samo u BiH, nego i u svijetu, raste medijska odgovornost, posebno u kontekstu kreiranja medijske budućnosti. Medijsko tržište preplavljeno je „servilnim novinarstvom i novinarstvom koje se rukovodi tržištem“, pri čemu interesi vlasnika i oglašivača imaju prioritet nad interesima javnosti. Istraživačko novinarstvo i istraživački članci su sve rjeđi. Vlasnici medija promatraju novinare kao ne suštinsku stavku u svojim troškovima, pa je modernizacija u medijskom poslovanju praćena čestim otpuštanjem radnika, smanjenjem plata, nepoštivanjem kolektivnih sporazuma.

dostatak infrastrukture, nedostatak stručnosti. Riječ je o rafiniranim i složenim mehanizmima koji oduzimaju novinarstvu njegovu esenciju – a to je da bude slobodno od svih, a ovisno jedino od profesionalnih i etičkih načela struke. U te neočigledne prepreke smjestila se i autocenzura koja proizilazi iz straha, ali i zbog očiglednog vampirizma na relaciji mediji vs. politika. Naime, neki mediji se finansiraju iz budžeta države, kantona, općine ali ne postoji dovoljno informacija koji se sadržaji tačno finansiraju. To sigurno nisu programi na jezicima nacionalnih manjina, već programi koji veličaju i publiciraju lokane moćnike.

Zbog niza kriza, ne samo u BiH, nego i u svijetu, raste medijska odgovornost, posebno u kontekstu kreiranja medijske budućnosti. Medijsko tržište preplavljeno je „servilnim novinarstvom i novinarstvom koje se rukovodi tržištem“, pri čemu interesi vlasnika i oglašivača imaju prioritet nad interesima javnosti. Istraživačko novinarstvo i istraživački članci su sve rjeđi. Vlasnici medija promatraju novinare kao ne suštinsku stavku u svojim troškovima, pa je modernizacija u medijskom poslovanju praćena čestim otpuštanjem radnika, smanjenjem plata, nepoštivanjem kolektivnih sporazuma. U današnjim uslovima, nezavisnost medija i novinara se nalazi u rukama vlasnika medija, a u skladu s tim, isti je slučaj i sa slobodom izražavanja svakog pojedinca.

Poslije sposobnosti da mislimo, sposobnost da saopćavamo svoje misli drugima je najdivnija osobina koja dijeli čovjeka od životinje. Sloboda medija ne može biti odvojena od slobode govora i zato društvo mora biti odlučnije da zaustavi naciodespote da progone one koji drugačije misle, da izgone slobodu i ime nebeskih naroda ili neke vladajuće stranke.

Sloboda nije ničiji privilegij, a posebno ne članova neke partije pa se pred medije i novinare stavlja strateški zadatak – depolitizacija radi razvoja demokratskog i pluralističkog društva kao i jačanje razvoja novinarstva kao autonomne profesije.

Bez nesputane slobode medija, bez slobodne borbe mišljenja, izumire život u svakoj javnoj instituciji. Kada dozvolimo da nekoliko partijskih lidera neiscrpe energije i bezgranične potrebe da dirigiraju i vladaju, onda dobijemo društvo u kojem se povezanost medija i političkih grupa ne dovodi u pitanje. Njihov odnos sve više liči na službeni sistem društvenih odnosa, u kojem je sasvim uredu da su politika i mediji u jednom simbiotskom odnosu. Probudimo se. Davno je kontroverzni Robespjer kazao:

„Medijima nije ni najmanje potrebno blago naklonsko čuvanje vlasti. Štampa je čudna voćka. Ona donosi zlatne plodove samo onda kada je divlja, tj. slobodna; čim državni baštovan počne da je kalemi policijskim i sudskim makazama, ona zakrčlja i donosi gorak, pa čak i otrovan plod“ (Robespjer, 1909)

Literatura:

1. Adilagić, Rea, Indikatori nivoa medijskih sloboda i sigurnosti novinara: rezime rezultata istraživanja, Regionalna platforma zapadnog Balkana za zastupanje medija i bezbjednosti novinara, Sarajevo, 2016, dostupno: <http://safejournalists.net/wp-content/uploads/2016/12/Full-BiH-BiH-Digital.pdf>
2. Djankov, S., Mcliesh, C., Nenova, T., & Shleifer, A, Who Owns the Media? The Journal of Law and Economics, 46(2), 341-382, 2003.
3. Friedman, Milton Kapitalizam i sloboda, Globus nakladni zavod/Školska knjiga, Zagreb, 1992.
4. Hallin, Daniel C; Mancini, Daniel C. Comparing Media Systems – Three Models od Media and Politics, Cambridge University Press, 2004.
5. Indeks klijentelizma u medijima: Izvještaj za 2006 – dostupno: <http://www.ndnv.org/wp-content/uploads/2016/12/Indeks-publikacija-2016.pdf>
6. Izvodi iz brošure M. Rebspjer, Sloboda štampe, Beograd. 1909.
7. Kean, John, Demokratija i mediji, „Filip Višnjić, Beograd, 1995.
8. Louw, P. Erik The Media and Political Process, SAGE Publications, 2010.
9. Street, John, Mass media, politics and democracy, Houndmills, Basingstoke, Hampshire ; New York : Palgrave Macmillan, 2011.
10. Wheeler, Mark, Politics and the mass media, Blackwell, Oxford,1997.

Intervju

Munir Podumljak: Netransparentne veze između političkih elita i ekonomskih satelita vode stanju zarobljenih društava

Razgovarao: Arman Fazlić

Koje su posljedice netransparentnih veza politike i medija za društvo i demokratsku javnost?

Netransparentne veze između politike odnosno političkih elita i njihovih ekonomskih satelita vode stanju zarobljenih društava koje sam prije nekih pet godina načelno opisao. Zarobljena društva su stanje u kojem se unatoč povremenim promjenama sastava onih koji vrše javne funkcije, u društvu ništa bitnije ne mijenja u smislu kulture demokracije, odnosno etike i integriteta javne vlasti. U pravilu takva društva su otporna na reforme, jer je potencijal koji generira promjene (privatni ekonomski sektor, civilno društvo i mediji) zarobljen u koloplet političkih i individualnih interesa na štetu univerzalnih vrijednosti društva. Pojednostavljeno, u takvim društvima ne može doći do promjene, jer se većina onih koji bi ga mogli mijenjati ugradila u postojeći sistem i dobro im je.

Šta je specifičnost zemalja regije kada je u pitanju regulisanje transparentnosti vlasništva nad medijima i finansiranja medija, a u odnosu na tradicionalne demokratske države Zapadne Evrope?

Specifičnosti regije u smislu regulative koja uređuje transparentnost vlasništva je da je otprilike lakše doći do podataka o geološkom sastavu površine Marsa nego podatke o stvarnim vlasnicima i financijerima medija koji uređuju kolektivnu svijest publike koja ih prati. Iako se čini da je Balkan crna rupa po pitanju transparentnosti vlasništva nad medijima, posljednjih deset godina, tektonske promjene u ovom kontekstu su se dogodile diljem Europe. S porastom utjecaja online medija, porasla je i prisutnost netransparentnog kapitala u medijima, kako od strane političkih grupacija pa i država (poput Kine i Rusije), tako i od strane organiziranog kriminala, koji polako razumijeva važnost utjecaja na medije u svrhu zaštite svog kriminalnog poslovanja i stečenog statusa moći. Rezultat ovih trendova je porast lažnih vijesti, ekstremizma, nacionalizma, ksenofobije i teorija zavjere, što je i dovelo do populističkih pokreta koji su ozbiljno uzdrmali zapadnu civilizaciju kakvu poznajemo. Britanski UKIP i referendum o izlasku iz EU jedan je od primjera posljedica ovakvog utjecaja nad medijima, pogotovo u sferi interneta i širenja vijesti i informacija putem društvenih mreža. Ono što konzumenti ovakvih informacija ne razumiju, jeste da iza proizvodnje i distribucije ovakvih vijesti stoji ozbiljan novac i ozbiljne organizacije država i političkih elita koje ovim putem i žele onemogućiti zdravorazumu, građansku kolektivnu akciju.

Zbog čega je transparentnost finansiranja medija važna za zemlje regiona/kandidate za EU članstvo?

Obzirom na navedeno i privremenu krizu i destabilizaciju Europe koja je nastala referendumom u Velikoj Britaniji, Europska Komisija, kao i druga tijela Europske unije, zajedno sa dobrim dijelom zemalja članica, odlučila se ozbiljnije pozabaviti ovom temom. Iz tog razloga donesen je niz propisa koji bi u konačnici trebali rezultirati jasnijom slikom finansijskog, vlasničkog i političkog utjecaja na medije, te onemogućiti organizirane i finansijski moćne grupacije da svojim utjecajem ruše temelje demokracije i vladavine prava. Jedna od direktiva, koja uređuje pitanja spriječavanja financiranja terorizma i pranja novca, trebala bi isto tako imati utjecaj na pitanje transparentnosti vlasništva i porijekla kapitala koji se pojavljuje u medijima. Samim tim, i pravila koja uređuju pitanje vlasništva u medijima, za zemlje koje pristupaju EU bitno će se pooštriti.

Kako mjeriti klijentelizam u medijima i kako odgovoriti na posljedice neuređenog vlasništva nad medijima?

Lakše doći do podataka o geološkom sastavu površine Marsa nego podatke o stvarnim vlasnicima i financijerima medija koji uređuju kolektivnu svijest publike koja ih prati

Europska Komisija, kao i druga tijela Europske unije, zajedno sa dobrim dijelom zemalja članica, odlučila se ozbiljnije pozabaviti ovom temom. Iz tog razloga donesen je niz propisa koji bi u konačnici trebali rezultirati jasnijom slikom financijskog, vlasničkog i političkog utjecaja na medije, te onemogućiti organizirane i financijski moćne grupacije da svojim utjecajem ruše temelje demokracije i vladavine prava.

Klijentelizam u medijima koji unutar projekta MEDIA CIRCLE mjerimo u zemljama Zapadnog Balkana mjeri se putem empirijski utvrđenih podataka o postojanju barijera protiv netransparentnog i malignog utjecaja na medije, i njihove učinkovitosti u realnom okruženju u kojem mediji funkcioniraju. Od tud i podnaslov „mjerenje realnosti“. Podaci koje prikupljaju i interpretiraju organizacije uključene u projekt su primarni podaci države, koji se putem matrice stavljaju u širi kontekst rizika od klijentelizma i štetnih manifestacija klijentelizma u medijima. Sada dok je u toku priprema za treće mjerenje možemo reći da smo kvalitetno mapirali situacije u pojedinim državama Zapadnog Balkana, i da su preporuke šta i kako uraditi same po sebi jasne iz našeg izvještaja za prošlu godinu.

Da li transparentno vlasništvo nad medijima može biti osigurano kroz jedan novi zakon ili se ono može garantovati kroz izmjene nekih drugih zakona koji regulišu npr. finansiranje političkih partija, sukob interesa, kriterije za dodjelu sredstava medijima...?

Pitanja vlasništva i financiranja medija primarno moraju biti riješena unutar zakonskog okvira koji uređuje poslovanje medija. Tek nakon što se u medijskom zakonskom okviru urede ova pitanja, možemo govoriti o uređenju šireg okruženja u kojem mediji egzistiraju kako bi se spriječilo „klizanje“ štetnih praksi u sive zone preklapanja dva ili više zakona. Dakle početak se zna. Sveobuhvatni zakon o medijima, zatim detaljno i rigorozno uređenje pitanja vlasništva i financiranja medija, pa onda sve ostalo.

—

Istinska sloboda onlajn medija nije u interesu nijedne političke stranke u BiH

Piše: Dragiša Sikimić

Potpuno neuređena oblast onlajn medija u Bosni i Hercegovini, uzrokovana nedostatkom političke volje nadležnih, dovela je do pojave nerealno velikog broja portala, za koje se uglavnom ne zna ni ko im je vlasnik, niti ko su novinari koji plasiraju vijesti putem njih. Svaki pojedinac u našoj zemlji može pokrenuti web stranicu, dizajnirati je u formi informativnog portala, i tako postati vlasnik onlajn medija. Ne postoji zakon o transparentnosti medijskoj vlasništva, kao ni zakon o oglašavanju. Nigdje na internetu nisam pronašao upustvo kako neki portal dobija svoj serijski (ISSN) broj. Ne postoje zakonski akti o minimumu broja zaposlenih novinara sa završenim adekvatnim fakultetom, pa tako portal možete pokrenuti i sa samo jednim „novinarom“, koji može pisati bilo šta, i pri tome neće krivično odgovarati. Sve navedeno dovodi do kontinuirane degradacije onlajn novinarstva, u odnosu na tradicionalno (TV i radio), kao

Mladim generacijama budućih novinara šalje se posebno upečatljiva poruka, u kontekstu: Isplati se pokrenuti portal, pa preko odanog "novinarstva" - do državnog "uhljebljenja"

Impressum

Udruženje/udruga BH Novinari

Kralja Tvrtka 5/5, Sarajevo, BiH

Tel: +387 33 223 818;

Fax: + 387 33 255 600

E-mail: bhnovinari@bhnovinari.ba;

Web: www.bhnovinari.ba

Redakcijski kolegij biltena

Faruk Kajtaz

Siniša Vukelić

Borislav Vukojević

Bedrana Kaletović

Amer Tikveša

Urednik

Arman Fazlić

i nepovjerenja građana u onlajn medije. Političku volju da se navedeni problemi u potpunosti riješe, u skladu sa praksom zemalja EU, zasigurno nema nijedna politička stranka u BiH.

Lokalna vlast u Trebinju "pokupovala" postojeće i pokreće nove portale

Najveća lokalna, a ujedno i vladajuća politička stranka SNSD, vrlo je ozbiljno shvatila rast uticaja onlajn medija u budućnosti, pa je kroz neposredne finansijske aranžmane, preko javnih i privatnih preduzeća, došla u posjed skoro svih lokalnih portala u Trebinju. Postoji čitava "armija" stranačkih aktivista koji se bave uređivanjem najmanje pet portala u Trebinju, ali i pokretanjem novih, a osnivač jednog od njih, nakon posljednjih lokalnih izbora 2016. godine, nagrađen je i zaposlenjem u Gradskoj upravi. Ovakve informacije posebno snažno odjekuju u manjim regijama, kakva je Istočna Hercegovina, a mladim generacijama budućih novinara šalje se posebno upečatljiva poruka, u kontekstu: Isplati se pokrenuti portal, pa preko odanog "novinarstva" - do državnog "uhljebljenja".

Posebni pritisci institucija na nezavisne onlajn medije

Gradska uprava, Skupština grada, kao i najviši zvaničnici Javnih preduzeća sa sjedištem u Trebinju, koriste sve moguće mehanizme moći kako bi nezavisnim novinarima onemogućili pravo na slobodan rad. Novinari našeg portala već duže vrijeme ne dobijaju pozive na događaje koje organizuje Gradska uprava, uz obrazloženje gradonačelnika da će nas zvati "kad bude nešto bitno". Prvi čovjek Grada, dakle, samostalno odlučuje sta je slobodnom novinaru "bitna" informacija!?

Korak dalje otišlo je i rukovodstvo Gradske skupštine, koje je uvelo nova pravila za izvještavanje sa sjednica lokalnog parlamenta, u odnosu na sve prethodne godine. Nakon što su odustali od prvobitne odluke da potpuno onemoguće ulazak novinarima u skupštinsku salu, novo rukovodstvo odlučilo je da novinar mora da se akredituje za pracenje skupštinskih sjednica 48 sati prije početka svakog zasjedanja. Tek nakon "pobune" novinara uvedena je praksa akreditovanja elektronskim putem, čime novinari i dalje nisu zadovoljni. Predsjednik Skupštine Grada Trebinja obećao je predstavnicima medija poseban sastanak u martu mjesecu ove godine, međutim, sve je ostalo samo na obećanju.

Od prijetnji i ignorisanja, do mafijaške bahatosti

Ličnim primjerom svjedočio sam o pritisku političara na vlasnike i urednike onih onlajn medija koji po svaku cijenu žele ostati nezavisni. Aktuelni gradonačelnik Trebinja i generalni sekretar SNSD-a Luka Petrović, u toku predizborne kampanje lokalnih izbora 2016, na kojima je i dobio povjerenje glasača za mandat, lično mi je telefonskim putem uputio upozorenje da bih trebao prestati pisati o njemu, zatim prijetnje tužbama zbog dva autorska teksta, kao i diskriminacijski govor mržnje. Cijeli slučaj je bio objavljen na pojedinim portalima i televizijama, obaviješten je i OSCE BiH, a preko Udruženja "BH novinari" došli smo i do plana za tužbu, od koje se kasnije nakon procjene advokata, nažalost odustalo.

Danas na sceni, od strane Gradske uprave u Trebinju, imamo pokušaje da se naš medij maksimalno ignoriše. Otežan nam je pristup informacijama, izjave se čekaju i po deset dana, a nerijetko ih ne dobijemo nikako.

Posebno je važno napomenuti i primjer "Hidroelektrane na Trebišnjici", čije rukovodstvo čini sve kako bi nam otežalo pristup informacijama od javnog značaja, sto je u stvari direktno kršenje Zakona o slobodnom pristupu informacijama. Svojevremeno je na naš upit zašto ne dobijamo odgovore na naša uredno dostavljena pitanja i upozorenje da na taj način grubo krši zakon, direktor ovog Javnog preduzeća Gordan Mišeljić, takođe član vladajuće stranke SNSD, našoj novinarki u mafijaškom stilu kratko odgovorio "zakon je tu da bi se kršio".